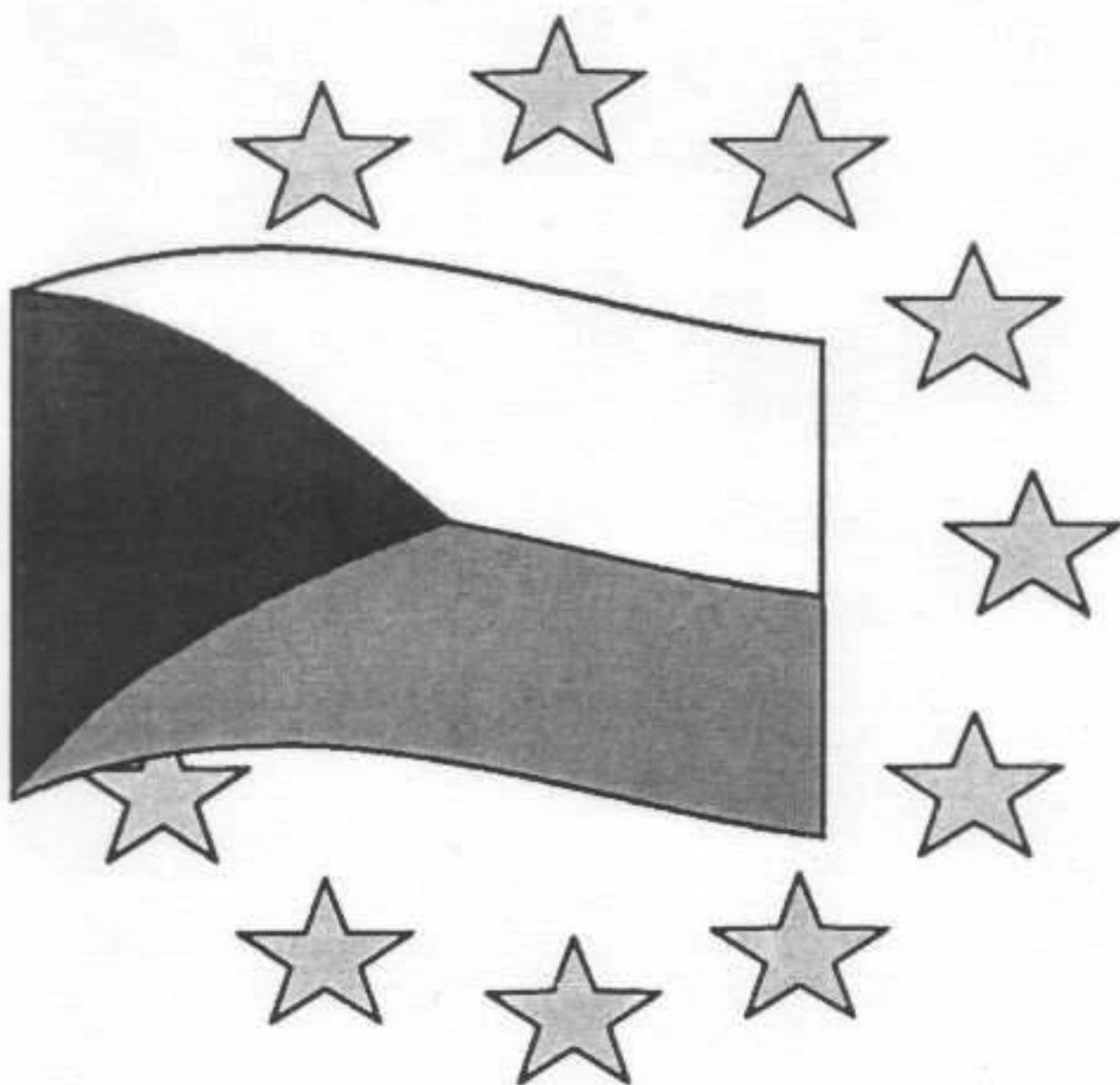

vexilologie

132

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE

vexilologie

132

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE

SLOVO ÚVODEM

Dne 1. května 2004 se stane Česká republika součástí Evropské unie a naše státní vlajka se začne častěji objevovat společně se symbolem tohoto společenství – modrým listem s dvanácti žlutými hvězdami uspořádanými do kruhu. Společně vyvěšování obou vlajek bude symbolickým a zároveň možná nejvýstižnějším vyjádřením vztahu České republiky k Evropské unii a suverenity ČR jako členského státu EU.

EU je vrstevnatá struktura, která zastřešuje jak nadnárodní prvky 1. pilíře tvořeného Evropským společenstvím a Evropským společenstvím pro atomovou energii (tato společenství dosud jako jediná nepochybně disponují mezinárodně právní subjektivitou), tak prvky odpovídajícími „klasické“ mezivládní organizaci (2. a 3. pilíř); je to entita navýsost dynamická, jež dosud hledá svou konečnou podobu. Právě 1. pilíř se svým specifickým právním a soudním systémem je však oblastí, v níž členské státy přenesly výkon části svých dosud svrchovaných kompetencí na komunitární orgány, byť ne vždy v plném rozsahu. Spojení národních a unijních vlajky tedy vyjadřuje životní provázanost členských zemí s EU a jejich vůli předat Unii části vlastní suverenity a respektovat principy, na nichž je založena.

Výbor Vexilologického klubu 1. února 2003 se proto rozhodl vydat speciální číslo zpravodaje věnované nejen okolnostem vzniku vlajky Evropské unie, ale i historii panevropských organizací a jejich symbolů, jakož i ostatním návrhům, které byly v souvislosti s výběrem evropské vlajky předloženy. V neposlední řadě považoval výbor za důležité informovat naši odbornou veřejnost o zásadách vyvěšování vlajky EU se státní vlajkou ČR, ostatních členských států Unie, popř. dalších vlajek, a přispět tak k důstojnému vstupu vlajky EU na českou „vexilologickou scénu“. Výbor se proto obrátil na nejkompentnějšího ze svých řad, známého českého vexilologa žijícího v zahraničí – Jiřího Tenoru, který dlouhodobě pobývá v Německu a má s používáním vlajky EU již zkušenost. Ten se seznámil s materiály k dané problematice, které v ústředí Evropských společenství v Bruselu před lety při příležitosti své studijní stáže v Belgii získal a Vexilologickému klubu věnoval Jiří Eichler, a rozhodl se žádosti výboru vyhovět a toto monotematické číslo *Vexilologie* připravit. K jeho konečné úpravě svými poznatky a zkušenostmi pak přispěli zejména Pavel Fojtík, Ludvík Mucha a Jiří Eichler.

Věříme, že toto speciální číslo *Vexilologie* najde mezi svými čtenáři příznivou odezvu a stane se tak důstojnou připomínkou „návratu Čechů, Moravanů a Slezanů do Evropy“.

Redakční rada

FOREWORD

Referring to the fact that the Czech Republic is now entering the European Union, the Board of the Vexillological Club has decided to publish this special issue of VEXILOLOGIE on the subject of the European Union flag. To this end, a well-known Czech vexillologist, Jiří Tenora, has contributed five articles. These deal with the circumstances of the adoption of the EU flag, and the regulations for its use in combination with the national flag of Czechia and other member states of the Union. Also covered in other articles are projects for the "European flag" submitted to the design competition, together with earlier flags used by former Pan-European institutions, from the 1920's onwards. The Board expresses its hope that this special issue of VEXILOLOGIE will meet a positive response from our readers.

Editorial Board

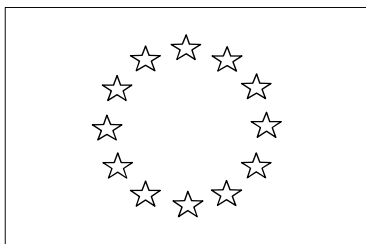
Jiří Tenora

VLAJKA EVROPSKÉ UNIE

Na modrém listu dvanáct žlutých hvězd rozložených do kruhu (**obr. 1**). Vlajka je jednoduchá i výrazná, proto je i její popis stručný. Nás budou zajímat tři její aspekty, její přesná geometrie, oficiálně stanovené barvy a symbolika, kterou představuje.

Geometrie a symbolika byly stanoveny rozhodnutím 32. schůze ministerského výboru ze dne 8. prosince 1955. Zde je z důvodů historické přesnosti podán úplný text tohoto důležitého dokumentu (1):

"Ministerský výbor vzal na vědomí doporučení č. 88 přijaté jednomyslně na poradním shromáždění 25. října 1955 a přijal rozhodnutí zavést pro Evropskou radu emblém, jak je dále popsán: na modrém listu věnec složený z dvanácti zlatých pěticípých hvězd, jejichž cípy se nedotýkají. Emblém odpovídá přiloženým popisům a návrhům.

Y/B

Obr. 1

Evropská rada 2:3, § 8.12.1955,

Ξ 13.12.1955

Evropská unie Ξ 29.5.1986

Vlajka Evropské unie, jak je zvykem ji znázorňovat ve vexilologických publikacích při černobílém provedení

Heraldický popis. Na modrém pozadí věnec z 12 zlatých hvězd, jejichž cípy se nedotýkají.

Popis symboliky. Na modrém nebi západního světa symbolizují hvězdy národy Evropy ve tvaru kruhu, znamením jednoty. Počet hvězd stanovený na dvanáct je neměnný. Číslo dvanáct je symbolem dokonalosti a úplnosti.

Geometrický popis. Emblém pozůstává z modré pravoúhlé vlajky, jejíž délka je jedenapůlkrát větší než výška. Dvanáct zlatých hvězd rozložených v pravidelných odstupech tvoří pomyslný kruh, jehož středem je styčný

bod obou úhlopříček pravoúhelníka. Poloměr kružnice se rovná třetině vlajkové výšky. Každá hvězda má pět cípů ležících na pomyslné kružnici o poloměru rovném jedné osmnáctině vlajkové výšky. Všechny hvězdy stojí zpráma, tj. jedním cípem obráceným v pravém úhlu vzhůru, dolní dva cípy stojí na svislici k žerdi.

Na kruhu zaujímají hvězdy postavení jako hodiny na ciferníku hodin. Jejich počet je neměnný.

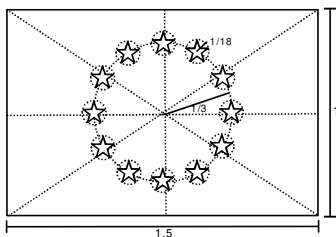
Heraldická modrá je definovaná jako světlý ultramarín, heraldická žlutá jako tmavá chromová." (obr. 2)

Na tehdejší dobu je typické, že vlajka je popsána pod nadpisem "Heraldický popis" a že barvy mají přívlastek "heraldický". Při čtení anglického popisu vstávají vexilologovi hrůzou vlasy na hlavě: *On a field azure a circle of twelve mullets or their points not touching*. Poměr šířky k délce je určen jako 2:3, což odpovídá poměru většiny evropských vlajek. Kromě toho je to i jednotný formát vlajek vlajících před budovami Spojených národů v různých zemích světa. Hvězdy mohou být definovány jako vexilologické, protože mají všechny stejnou polohu, jeden cíp ukazuje k hornímu lemu. Göldner (1) správně poznamenává, že úřední popis symboliky není správný, protože symbolické významy "kruhu" a "čísla 12" byly očividně zaměněny. Podle oficiálního popisu znamená dvanáctka dokonalost a jednotu, což se jinak ale přisuzuje kruhu, zvláště od dob antiky. Latinské slovo "rotundus" znamená kruhový a dokonalý zároveň.

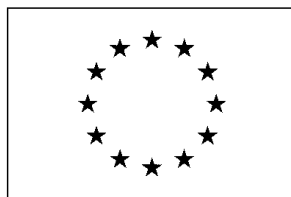
Evropská rada a Evropská komise uveřejnily v roce 1996 sešitek (2) upřesňující grafické podrobnosti. Oficiálně potvrzuje barvy v systému Pantone jako Reflex Blue C pro modrou a jako Process Yellow C pro žlutou. V systému CMYK, což je norma pro tiskárny při čtyřbarevném tisku, se stanoví pro modrou c100 m80 y0 k0 a pro žlutou c0 m0 y100 k0. Album vlajek francouzského válečného námořnictva (3) tyto údaje přebírá.

Při jednobarevném zobrazení předpisuje brožurka, že se lemy vlajky mají naznačit černou čarou a že hvězdy mají být podány v černé barvě na bílém pozadí (obr. 3). Je-li pouze modrá barva k dispozici, tvoří pozadí a hvězdy mají pak být bílé (obr. 4). Barevná vlajka má mít při tisku bílé pozadí nebo alespoň barvy, které ladí nebo kontrastují s modrou. Nelze-li vypustit barevné pozadí, musí být vlajka orámována bílou čarou o síle 1/25 vlajkové šířky.

Brožurka uvádí tři případy chybné reprodukce: vlajka je zobrazena vzhůru nohama, takže jeden cíp každé hvězdy směřuje dolů, hvězdy jsou otočeny jedním cípem tak, jakoby ležely na paprscích vycházejících ze středu vlajky, a konečně hvězdy nezaujímají správnou polohu jako hodiny na orloji (obr. 5).

Obr. 2
Geometrie vlajky EU

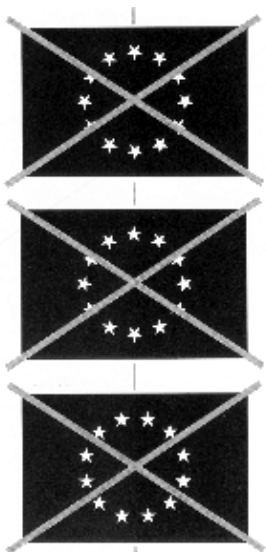
Obr. 3
Vlajka EU v černobílém provedení podle oficiálního předpisu. O vhodnosti tohoto předpisu lze jistě diskutovat, čtenář necht' srovná toto řešení s obr. 1

Obr. 4
Je-li k dispozici pouze modrá barva, zůstávají hvězdy bílé. Zde je z technických důvodů nahrazena modrá barva černou.

Evropská rada dala patentovat tento emblém u Světové organizace duševního vlastnictví (OMPI, Organisation mondiale de la propriété intellectuelle) už v roce 1979.

Symbolika nemůže být popsána ve stejně střizlivé řeči jako geometrie. Z pochopitelných důvodů je velmi často podána v nadneseném tónu a běžné jsou kladné pojmy dobra, krásna, ušlechtilosti, statečnosti nebo velikosti. Ani vlajka Evropy netvoří výjimku. Hvězdy představující národy tohoto světadílu jakoby zářily na bezmračném nebi. Českému čtenáři neujde, že se mluví o nebi *nad západní Evropou*. Jsou uspořádány do kruhu, který znázorňuje, správně podle Göldnera jak dokonalost, tak i úplnost. Číslo dvanáct je neměnné a je vyjádřením společenství národů.

Obr. 5
Tři případy chybné reprodukce vlajky Evropské unie

Ve své knize (4) se Carole Lagerová přidružuje oficiální, ale přece jen nesprávné interpretace. Podává však důkladnou analýzu všech vlajkových elementů. Není důvodu nepřidržet se v zásadních rysech jejího výřetu a částečně i jejích výkladů.

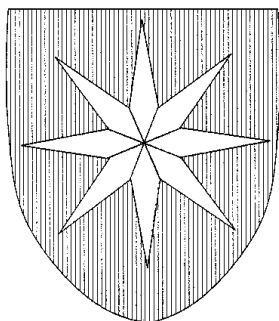
O kruhu píše: *"Z kruhu vychází pohyb a tudíž život. Čtverec vyjadřuje statiku vývoje, kruh jeho dynamiku. Zatímco čtverec symbolizuje zemi, kruh symbolizuje nebe a nekonečno. Vyvozujieme z toho, že materiální život člověka je přímka, zatímco křivka vyjadřuje jeho emocionální život. Člověk měl vždy citový vztah k dialektice „kulatého“ nebe a čtverhranné země. Proto například byl slavnostní šat čínských císařů nahoře kulatý a dole hranatý."*

Lidé znázorňovali sled ročních období kruhem, Pythagoras považoval kruh za nejkrásnější plochou figuru, islámští básníci tvrdili, že

jiné kruh je schopen vyjádřit božskou velikost. Kruh nemá ani začátek, ani zakončení, je dokonalý, úplný, nedělitelný, připomíná věčnost, rytmus vesmíru a stálý cyklus tvoření a umírání.

Kruh má také význam obranný, jak to dokládají středověké hradby a věže. U jednotlivce tento ochranný prvek přejímá tvar snubního prstenu, náramku nebo náhrdelníku. Vexilologicky viděno je kruh nejvhodnější prostředek, jak poskytnout všem prvkům rovnocenné místo.

"Hvězda září v noci, je zdrojem světla. Na klenbě modlitebny nebo kostela připomíná nebe. Tato nebeská charakteristika ji povyšuje na symbol ducha. Ve Starém zákoně je v pohybu, je podřízena vůli Boha, někdy tuto vůli i zvěstuje." Hvězdu znala už středověká heraldika, i když její tvar svými ostrými hroty připomínal spíš součást zbroje, totiž ostruhu, jak ukazuje figura na štítu ze znaku pánů

Obr. 6
Štít ze znaku pánů ze Šternberka
Y/B

ze Šternberka (**obr. 6**) (5). Do vexilologie se pěticipá hvězda dostala prakticky až v době

amerického boje za nezávislost. Dostala nejen tvar pravidelného pěticípého útvaru, nýbrž i novou symboliku - jejich počet na vlajce začal udávat počet teritoriálních jednotek vytvářejících stát nebo národ. Hvězdy na vlajce Spojených států nebo Brazílie udávají počet členů federace, na vlajce Komor, Kapverd, Šalomounových ostrovů, Mikronésie nebo Sv. Tomáše a Príncipe počet ostrovů, na filipínské představují tři hlavní ostrovy, na dominikánské počet farností, na myanmarské počet členských států. Figura několika hvězd může však znamenat i něco jiného, jak dokazují státní emblémy Číny (vládnoucí strana a sociální třídy) nebo Hondurasu, na kterém pět hvězd připomíná dávnou minulost středoamerické konfederace.

Jedna jediná hvězda na vlajce symbolizuje většinou velkou ideu, kamerunská a senegalská jednotu, kubánská svobodu, džibutská nezávislost, liberijská a ghanská víru v africkou budoucnost. Ve spojení s půlměsícem představuje islám (Turecko, Tunisko, Alžírsko, Komory, Pákistán, Mauretánie).

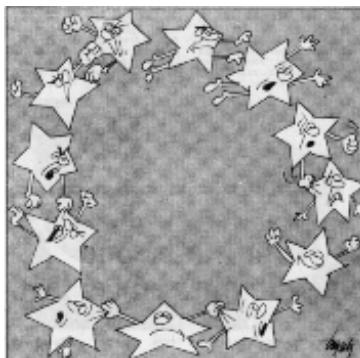
Také počet cípů může sloužit buď k vyjádření správní struktury země (Nauru, Malajsie, Ázerbajdžán), její třídní struktury (Vietnam) nebo ideálů rovnosti, spravedlnosti, pokroku, míru a demokracie (Singapur).

Někdy je na vlajce znázorněno celé souhvězdí. Velký vůz září na vlajce amerického spolkového státu Aljaška, Jižním křížem se na své vlajce pyšní Austrálie, Nový Zéland, Papua-Nová Guinea, Samoa, Brazílie.

V tomto výčtu tvoří dvanáct hvězd evropské vlajky výjimku. Jejich počet je neměnný, a proto tvoří celek, ať už je počet členských států jakkoliv velký. V této souvislosti je třeba připomenout, že elementy evropské vlajky už posloužily za vzor. Barva vlajky Bosny a Hercegoviny a několik pěticípých hvězd vyjadřují Evropě dík za nastolení pořádku a míru v zemi.

"Evropské hvězdy jsou **pěticípé**. Toto číslo je sumou prvního sudého čísla (dvě) a prvního lichého čísla (tři). To vyjadřuje spojení nerovných sil a syntézu doplňkových sil. Tradice mnoha civilizací je založena na pětce, která se pokládá za šťastné číslo. V pěticípé hvězdě lze spatřit člověka, jeho hlavu a čtyři údy, člověka, který má na ruce pět prstů, pět smyslů". Ve skutečnosti jich má šest, na orientační smysl v uchu se často zapomíná, což platí třeba i o symbolice turkmenské vlajky.

K **počtu dvanácti** se váže množství pověstí. C. Lagerová píše: "Tak existuje dvanáct znamení zvířetníku, dvanáct měsíců v roce, dvanáct hodin denních, dvanáct hodin nočních, dvanáct velkých božstev řecké mytologie, dvanáct obrazů na Achillově štítě, dvanáct okruhů při vozových závodech ve starém Řecku, dvanáct Herkulových úkolů, dvanáct egyptských bohů, dvanáct lvů zdobících stupně k Šalamounově trůnu v arabských legendách, dvanáct vrat skandinávského ráje, dvanáct rytířů Kulatého stolu podle keltského podání, dvanáct pairů

Obr. 7

Politická karikatura evropské vlajky převzatá z Handelsblattu a uveřejněná v Berliner Zeitung dne 14. srpna 1990. Jako v každé rodině není o hádky a hašteření nikdy nouze a v budoucnosti, až bude mít Unie dvacet pět nebo dokonce i více členů, to může být sotva lepší.

v písni o Rolandovi, ... a v židovsko-křesťanské symbolice má Jákob dvanáct synů, praotců kmenů hebrejského lidu, strom života nese dvanáct plodů, Ježíš si vybere dvanáct apoštolů, apokalyptická žena nese na hlavě korunu z dvanácti hvězd ...".

Není dokázáno, že by si otcové vlajky Evropské unie vybrali číslo dvanáct právě z těchto důvodů. Ale je nesporné, že číslo má cosi fascinujícího.

Modrá barva byla shodou okolností předurčena Evropě. Jistý výčet podal už Coudenhove-Kalergi (6). Navíc nám může sloužit všeobecně ustálená symbolika olympijských kruhů na vlajce tohoto mezinárodního sportovního hnutí, kde se světadílům přisuzují základní barvy - modrá pro Evropu, žlutá pro Asii, černá pro Afriku, zelená pro Austrálii a červená pro Ameriku.

Modrou barvu sice obsahuje hodně evropských vlajek, převládají však bílá a červená. Jedno je však jisté, modrá barva uklidňuje a vytváří atmosféru klidu, pokoje, míru.

Žlutá barva nahrazuje ve vexilologii heraldickou zlatou. Protože je zlato vzácný kov s trvalými, nepomíjitelnými vlastnostmi, patří zhusta k atributům suveréna.

Střídání tmavých a světlých barev (kovů) je heraldické pravidlo, ale doporučuje se pro lepší rozlišitelnost i ve vexilologii. Při tmavém (modrém) podkladu mohly pro figury připadat v úvahu pouze bílá nebo žlutá. Na rozdíl od bílé, která vyvolává spíš studený pocit, je žlutá teplá, ba vřelá. Výběr byl rozhodně správný.

Vlajka byla poprvé slavnostně vztyčena dne 13. prosince 1955 současně ve Štrasburku před Domem Evropy a v Paříži ve velkém sále *Château de la Muette*, kde se konala konference zahraničních ministrů Evropské rady.

Samozřejmě se ozvali i kritici. Začali vidět ve vlajce mariánskou symboliku. Panna Marie se většinou zobrazuje v modrém plášti se svatozářím ze zlatých hvězd. Navíc je 8. prosinec svátkem Neposkvrněného početí. Pro hraběte Coudenhove-Kalergiho nemůže být tolik okolností pouhým výsledkem náhody, podle něho je evropská vlajka apokalyptického původu. "*Všichni protestanti, židé, muslimové, ateisté, socialisté, liberálové se spojili, aniž to tušili, pod symbolem Panny. Dokonce i turečtí představitelé, kteří se tak houževnatě vyslovovali proti kříži. Evropa našla konečně svůj prapor - diadém Madony!*" (7). Jiní zase byli toho názoru, že vlajka není evropsky specifická a že by mohla sloužit pro tentýž účel i jakémukoliv jinému světadílu.

Roger Harmignies (8) vyslovil názor, že hvězdy měly být umístěny na osách vytvořených paprsky vycházejícími ze středu vlajky. Vypadalo by to, jakoby se lidé drželi za ruce, čímž by se zdůraznila myšlenka sounáležitosti. Navíc by se vlajka nemohla vztyčit vzhůru nohama a zachovala by si stejný obraz i jako prapor visící svisle. Tento názor zastávám také.

Přese všechno pokládá Carole Lagerová vlajku za **dokonalou** geometricky, symbolicky a politicky (4).

Závěrem mi budiž dovoleno upozornit na skutečnost, že **vlajky České republiky a Evropské unie mají dva společné aspekty**, což se nedá tvrdit o ostatních vlajkách Unie. Je to jednak modrá barva (i když česká bude asi poněkud tmavší), jednak střed vlajky daný protínajícími se úhlopříčkami. U obou je to důležitý, ba hlavní konstrukční bod. Je tu spřízněnost, i když ne patrná na první pohled.

Literatura:

(1) Citováno z Göldner, Markus: Politische Symbole der europäischen Integration, Rechtshistorische Reihe Band 62. Frankfurt a. M.: Peter Lang, 1988, s. 82. Jedná se o dokument Dok. CM (55) 161, příloha II, AdE č. 2191/475.

- (2) Das Europa-Emblem. Graphik-Handbuch. Strasbourg - Brussel 1996.
- (3) Pavillons nationaux et marques distinctives. Brest: Service hydrographique et océanographique de la Marine, 2000, s. ◇ I 2.1.
- (4) Lager, Carole: L'Europe en quête de ses symboles, Bern, Peter Lang, 1995, s. 71. Viz také recenzi ve *Vexilologii* č. 104, červen 1997, s. 1992.
- (5) Podle Janáček, Josef a Louda, Jiří: České erby. Praha: Albatros, 1988, s. 296.
- (6) Viz má stať "Snahy celoevropských hnutí a jejich vlajky" v tomto čísle, 4. odstavec.
- (7) Coudenhove-Kalergi, R.: Europas apokalyptisches Sternbanner, Die Weltwoche, 17. prosince 1969, č. 1836, s. 7. Citováno podle Lagerové, s. 69.
- (8) Harmignies, Roger: Le drapeau européen, in: *Vexilla belgica*, 1983, s. 76-99.

Poznámka recenzenta:

Zajímavou informaci o vlajce Evropské unie přinesl ve své habilitační práci polský vexilolog Jerzy Wrona (*Analiza elementów geograficznych i ich symboliki na flagach oraz w herbach państw współczesnego świata*, Kraków: Wydaw. Akademii Ekonomicznej, 2002, s.71). Podle A. Brzozowské (*Magia znaków*, Poznań: Związek Miast Polskich, 1998, s. 15) podal návrh na vlajku vedle Madariagy také francouzský sochař Arsene Heitz. Ten po letech, v roce 1989, přiznal, že inspiraci pro návrh vlajky čerpal skutečně z mariánských symbolů: Počet hvězd na vlajce prý odpovídá jejich počtu nad hlavou Panny Marie. Tuto skutečnost však utajil, aby proti přijetí vlajky neprotestovali věřící z jiných evropských církví. lm

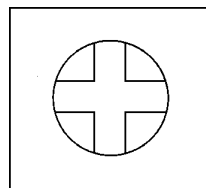
Jiří Tenora

SNAHY CELOEVROPSKÝCH HNUTÍ A JEJICH VLAJKY

Pomineme-li návrh českého krále Jiřího z Poděbrad z roku 1464 předložený francouzskému králi na vytvoření spolku křesťanských panovníků s cílem zajištění míru v Evropě, odvrácení tureckého ohrožení a omezení papežské moci v mezinárodní politice, vznikly snahy o mír a spolupráci na evropském kontinentě až po nesmírné katastrofě, kterou představovala první světová válka. I když ovšem byli vítězové a poražení, škody ve všech zemích dosáhly tehdy dosud nevídaných rozměrů.

První takové hnutí soukromého rázu - vítězné státy neměly důvod projevit zájem, poražené měly důležitější životní starosti - založil v říjnu 1923 hrabě Richard de Coudenhove-Kalergi (1) a dal mu jméno **Panevropské hnutí** (Mouvement pan-européen, Paneuropäische Bewegung). Mělo sjednotit národy Evropy bez ohledu na národnost nebo politické zaměření, aby byl tak zajištěn trvalý mír.

Snad jako první si uvědomil důležitost vlajky. I všechna pozdější hnutí a organizace používaly vlajku, o nějakém znaku mi není nic známo. Vlajka navržená samotným hrabětem byla přijata aklamací na 1. kongresu ve Vídni v roce 1926. Středně modrý list byl opatřen červeným křížem na

X

Obr. 1

X 1926, 2:3, R/Y/B

Vlajka Panevropského hnutí, po 2.světové válce i vlajka Evropské parlamentní unie

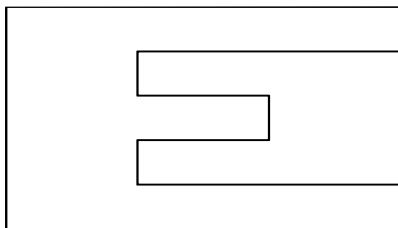
žlutém kruhovém poli (**obr. 1**). Kříž měl znázorňovat křesťanství, žlutý kotouč jako obraz slunce představoval rozum a svobodu, modrá barva listu symbolizovala mír. Na dopisních papírech užívalo hnutí pouhé logo, byl to žlutý kotouč s červeným křížem, prakticky většinou pouze v černobílém čárovém provedení.

Po druhé světové válce hnutí obnovilo svou činnost také jako **Evropská parlamentní unie**, jeden z předchůdců Evropské rady. Hrabě byl předsedou Panevropské unie a generálním sekretářem Evropské parlamentní unie. Nepřestal propagovat své myšlenky a podal Evropské radě návrh, aby jeho vlajka byla přijata za emblém rady. V dopise z 27. července 1950 (2) dává vlajce rozšířenou symboliku. "Slunce je věčným symbolem světla, ducha, pokroku, blahobytu a pravdy. Červený kříž je uznáván na celém světě, ať už křesťanskými nebo pohanskými národy, jako symbol mezinárodního milosrdenství a lidského bratrství. Už od doby pádu římského císařství se stal kříž velkým symbolem evropské mravní jednoty. Je jen přirozené, že kříž bude znázorněn na evropské vlajce, tak jako je zobrazen na vlajce Švýcarska, Velké Británie, Švédska, Norska, Dánska a jiných evropských národů. Drtivá většina Evropanů by nepřijala odstranění kříže z evropské vlajky. Menšina nikoliv křesťanských Evropanů se nebude moci vzpírat tomuto symbolu neodlučitelnému od našich dějin a naší civilizace. Tím spíše, že křesťanské menšiny na Blízkém východě nemají výhrady proti půlměsíci nebo Davidově hvězdě. Modré nebe, přirozené pozadí slunce, symbolizuje mír. Modrá se nabízí jako základní barva Evropy, protože všechny ostatní barvy mají v současnosti zadaný význam: červený prapor = bolševismus, zelený prapor = islám, žlutý prapor = karanténa, černý prapor = smutek, bílý prapor = kapitulace.

Kříž v kruhu by měl dostat podobný propagandistický náboj jako sovětská hvězda nebo hitlerovský hákový kříž. Prý se tato kresba nachází na předkřesťanských galských a germánských památnících všeobecné harmonie.

Protože se vlajka nepodobá žádné jiné evropské, nemůže vyvyšovat žádný národ. Navíc, na rozdíl od vlajek s písmenem, je jednoznačně interpretovatelná. Tak může písmeno E představovat Evropu i Anglii [England], písmeno F federaci i Francii, písmeno D demokracii i Německo [Deutschland], písmeno U unii nebo USA či dokonce Sovětský svaz [URSS francouzsky, USSR anglicky, UdSSR německy]."

Jakkoliv byly argumenty předsedy Panevropské unie pádne i rozumné, neměla vlajka velkou šanci na zavedení. V Evropské radě bylo zastoupeno také Turecko, svým

Obr. 2

X 06.1948, 5:9, R/W

X 02.1949, 5:9, V/W

Evropské hnutí

Písmeno E je nakresleno na mřížce o pěti řádcích a třech sloupcích

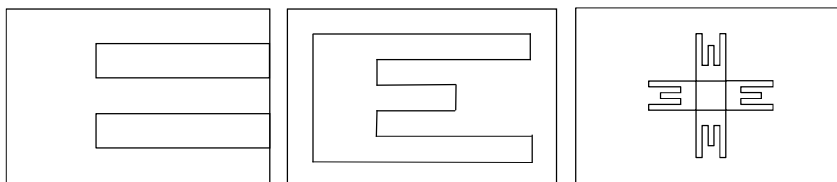
předmostím západně od Istanbulu součást Evropy. A to mělo vehementní výhrady vůči kříži. Mohu jen dodat: A to ne poprvé. Vždyť už v předminulém století protestovalo Turecko tvrdošjně proti znamení Červeného kříže, i když s křesťanstvím nemělo nic společného. Turci prosadili červený půlměsíc, který je postavený mezinárodně na roveň červenému kříži.

Evropské hnutí (Mouvement européen, European Movement, Europabewegung) bylo založeno v Haagu 8. června 1948. Zakladatelem byl britský poslanec Duncan Sandys, zeť Winstona Churchilla.

Hlavním námětem vlajky bylo velké barevné písmeno E na bílém poli, které podle jeho názoru nejlépe mohlo symbolizovat Evropu, vždyť se začáteční písmeno jména svěťadilu píše téměř ve všech řečech stejným znakem (**obr. 2**). Podíváme-li se na vlajku pozorněji, jsou to vlastně písmena dvě, EU, poněvadž bílý podklad má právě podobu písmene U. To je ovšem poměrně nedůležitý postřeh. Na prvním ustavujícím sjezdu v Haagu v červnu 1948 bylo E červené na bílém poli. Nebylo to nejšťastnější řešení. *"Nešťastnou náhodou vládlo během zahajovací ceremonie na vnitřním dvoře bezvětrí. Všechny vlajky visely splihle podél žerdí a tvořily úplné rudé moře. Starý Churchill zrudl rovněž, takže panu Sandysovi nezbylo nic jiného, než se poohlédnout po jiné barvě pro své hnutí."* (3)

Na zasedání mezinárodního výboru v Bruselu v únoru 1949 byla pak přijata na Sandysův návrh pro písmeno E zelená barva, jež měla vyjadřovat naději ve spojenou Evropu. Vlajka nabývala na popularitě. Ve Francii vyzvala organizace "Evropských dobrovolníků" (Volontaires de l'Europe), aby se na státní svátek 14. července 1950 vyvěsila vedle národní trikolory i vlajka se zeleným E. V červenci pak navrhl poslanec Robert Bichet, aby na prezidentském paláci a na všech veřejných budovách vlály napříště tyto dvě vlajky. Zatímco část tisku požadovala, aby Evropská rada přijala tuto vlajku za svou, začala se ozývat i kritika.

Ta se zaměřila především na písmeno jako hlavní symbol na vlajce. "E" sice může vyjadřovat Evropu, ale to se musí napřed říct. Samo od sebe písmeno nic neznamená. Navíc je písmeno zřetelné, tj. čitelné, pouze vlaje-li vlajka pěkně zleva doprava, ale ne při

Obr. 3, 4, 5

Ani tři pokusy vylepšit vzhled vlajky s velkým E nepřesvědčily, a tak se od ní úplně upustilo

bezvětrí. Také svislé použití symbolu ve formě praporu by nemohlo dosáhnout žádaného efektu. Naopak, spíš vyvolává úsměv. Bílé pole pak připomínalo spodky sušící se na trávníku. Vlajka dostala ne příliš lichotivá pojmenování jako "Churchillovy spodky" nebo "Sandysovy podvlékačky".

Pokusy upravit vlajku neuspěly, ať už šlo o prodloužení střední čáry písmene až k vlajčímu lemu (**obr. 3**), zmenšení písmene tak, aby kolem něj vznikl bílý rám (**obr. 4**), nebo ze čtyř zelených E (**obr. 5**) (návrh R. Harmigniese, pozn. 3). Duncan Sandys dokonce prý navrhl plně zelenou vlajku, ale tu už měl islám obsazenou, tehdy ještě ne Libye, takže se asi o ní ani nediskutovalo.

Obě hnutí měla jeden závažný nedostatek. Ačkoliv byla zaměřena státně, vždyť šlo o to, vytvořit spojenou Evropu a dát jí společný emblém, byly to soukromé organizace bez reálné možnosti prosadit své ideály.

Poznámka:

Hranaté závorky v citátech jsou autorovy doplňky.

Poznámky a literatura:

(1) Hrabě Richard de Coudenhove-Kalergi může zajímat českého čtenáře už proto, že byl po 20 let československým státním příslušníkem. Narodil se v roce 1894 v Tokiu, otec byl rakousko-uherský diplomat, prý belgického původu, jak ukazuje první část jeho jména, matka Japonka. Dětství strávil na rodinném zámku v Čechách (na kterém není v bruselských podkladech žádná zmínka), na gymnáziu Theresianum ve Vídni se seznámil s mnoha lidmi všech národností, vystudoval filozofii na vídeňské univerzitě a obhájil doktorský titul v roce 1917. V roce 1919 získal čs. státní občanství, v roce 1939 se dal naturalizovat ve Francii. Exil prožil ve Švýcarsku a ve Spojených státech, po válce se usadil ve Švýcarsku. Zemřel roku 1972 v Rakousku, pochován je blízko švýcarského Gstaadtu. V listopadu 1922 uveřejnil současně ve Vídni a v Berlíně prohlášení "Paneuropa, ein Vorschlag" [*Panevropa - návrh*]. Nepodařilo se mu přesvědčit prezidenta Masaryka vybudovat jednotu Evropy na modelu Malé dohody (Československo, Rumunsko a Jugoslávie). Od r. 1924 vycházel měsíčník propagující myšlenky panevropského hnutí. Pilířem mělo být francouzsko-německé smíření, spojení německého uhlí a francouzské železné rudy a mezivládní spolupráce ve věcech cel, kultury a arbitráže. Výsledkem by po nějakém čase byla celní unie celé Evropy. První kongres se konal ve Vídni roku 1926 za účasti 200 osobností ze 24 zemí. Ti zvolili hraběte předsedou ústřední rady. Válka přerušila všechny aktivity. Činnost byla obnovena v roce 1954, ale bez zřetelného vlivu. V roce 1947 založil hrabě Evropskou parlamentní unii (UPE, Union parlementaire européenne). Dne 18. května 1950 dostal v Cáchách jako první cenu Karla Velikého za zásluhy o sjednocování Evropy.

(2) Göldner, Markus: Politische Symbole der europäischen Integration. Rechtshistorische Reihe Band 62. Frankfurt a. M.: Peter Lang, 1988, příloha 1.6

(3) Harmignies, Roger: Le drapeau européen, in: Vexilla belgica, roč. 1983, s. 76-99.

Jiří Tenora

ETAPY VYTVÁŘENÍ EVROPSKÝCH ORGANIZACÍ A JEJICH VLAJKY

Otázku vlajky pro Evropu nelze oddělit od etap vytváření organizací společných pro celý kontinent, ze začátku ovšem, daných rozdělením Evropy železnou oponou, společných pro západní část světadílu. Evropa se svými četnými národy a rozličnými jazyky, různými tradicemi a nelehkým dědictvím střetnutím v minulosti se nedá srovnat ani se Spojenými státy americkými, ani s brazilskou federací. Na cestě k jednotě bylo a stále ještě je třeba respektovat tradice suverénních států.

Už v říjnu 1942 napsal Winston Churchill (1) ve sdělení válečnému kabinetu: "Jakkoliv je těžké vyslovit to právě dnes, věřím, že se evropská rodina sjednotí v Evropské radě za účelem společného jednání. Věřím ve Spojené státy evropské, kde se zábrany mezi národy sníží na minimum a umožní tak neomezený cestovní ruch."

Na prohlášení udivují dvě věci. Za prvé, že myšlenka byla vyslovena na vrcholu druhé světové války, a za druhé, že ji vyslovil právě Angličan. A Angličané dodnes nejsou

známi jako vřelí stoupenci evropských institucí, ještě se zcela nezabavili svého ostrovního (*splendid isolation*) nebo imperiálního myšlení.

Následující odstavce ukazují, jak se krok za krokem vyvíjely události na této cestě. Ze začátku zcela západoevropské záležitosti (i když se vždy mluvilo a psalo o evropských), které teprve po roce 1990 dostaly celoevropský ráz. Snahy o jednotu probíhaly souběžně jak po politické, tak i ekonomické linii.

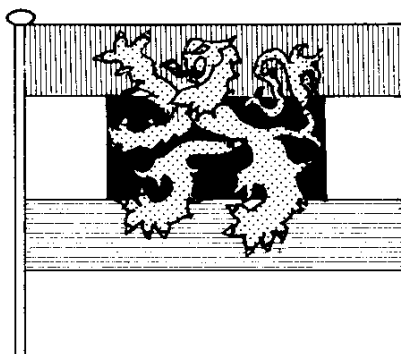
Jako jeden z prvních kroků lze považovat hospodářské společenství Belgie, Nizozemska a Lucemburska založené v roce 1944 pod názvem Benelux. V roce 1948 vstoupily příslušné smlouvy v platnost. Jeho kompetence se postupně rozšiřovaly, v roce 1953 byla celní unie doplněna všeobecnou obchodní dohodou, rok nato volným oběhem kapitálu, až konečně v roce 1958 vznikla hospodářská unie. Vytvořením EHS se toto společenství stalo zbytečným.

Benelux disponoval také vlastní vlajkou, i když bez oficiálního statutu (**obr. 1**). Spojovala nizozemské a lucemburské barvy červenou, bílou a modrou se symbolem Belgie ve tvaru černého obdélníka v bílém pruhu a žlutým lvem s červeným jazykem a bílou zbrojí přes všechny tři podélné pruhy. Vlajka se datuje z let 1957/1958.

Dalším krokem byla smlouva o založení Evropského společenství uhlí a ocele (Montánní unie, Communauté européenne du charbon et de l'acier, Union montane, Europäische Gemeinschaft für Kohle und Stahl, Montanunion). Byla podepsána 18. dubna 1951 v Paříži Francií, Německem, Itálií, Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem a vstoupila v platnost 27. července 1952. Za cíl si společenství kladlo společný trh uhlí a ocele. Šlo především o německé černé uhlí a francouzskou železnou rudu. Po uplynutí padesátileté lhůty byly její pravomoci předány Evropské unii.

Montánní unie disponovala vlastní vlajkou (**obr. 2**). Dva podélné pruhy, modrý nad černým, znázorňovaly ocel a uhlí, šest žlutých hvězd na nich členské státy. Vlajka o poměru stran 2:3

byla poprvé vztyčena v roce 1958 na světové výstavě v Bruselu. Popravdě řečeno, byla velice zřídka používána.

Obr. 1
Vlajka Beneluxu (3)

□ 1958- 1992

Obr. 2 Vlajka Montánní unie (4)

Obr. 3
Vlajka Evropského parlamentu, Y/B
X 1973

Obr. 4
Vlajka komise Evropského společenství,
Y/B
X 1973

1. listopadu 1993. Vytvořila základnu pro dovršení evropské hospodářské a měnové unie.

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Obr. 5
Logo Evropské rady

uprostřed vavřínového věnce sevřeného na třech stranách třemi prstenci. Podle R.

Dalším krokem byl úmysl rozšířit integraci na všechna hospodářská odvětví. Byl vysloven na konferenci ministrů zahraničních věcí 1. až 2. června 1955 v Messině v Itálii a konkretizován v tzv. Římských protokolech, které vstoupily v platnost 1. ledna 1958. Tyto protokoly sestávaly ze dvou smluv:

1. Smlouvy o Evropském hospodářském společenství (Communauté économique européenne, Europäische Wirtschaftsgemeinschaft).

2. Smlouvy o Evropském atomovém společenství Euratom (Communauté européenne de l'énergie atomique, Europäische Atomgemeinschaft).

Evropské hospodářské společenství, Evropské atomové společenství Euratom a Evropské společenství uhlí a ocele tvořilo dohromady Evropská společenství. Od 1. července 1967 mají společnou radu ministrů a společnou komisi. Evropský parlament a soudní dvůr měly od začátku kompetenci společnou pro celé společenství.

Dalším krokem byla smlouva o Evropské unii, která vstoupila v platnost Zavedení eura jako samostatné měny ve dvanácti státech k 1. lednu 2002 utužilo hospodářské styky. Proces rozšíření EU byl zahájen 30. března 1998. S Českou republikou byly uzavřeny příslušné smlouvy a dne 15. června 2003 se české obyvatelstvo v referendu vyslovilo ve prospěch připojení, které nastane dne 1. května 2004.

Ani Evropský parlament nezůstával pozadu a vybral si už v prvním roce své existence, roku 1973, ultramarínovou vlajku se žlutým emblémem (**obr. 3**). Byla to velká písmena EP a PE pod sebou (European Parliament anglicky, Parlement européen francouzsky)

Harmigniese vlajka pocházela od protokolární služby parlamentu. Zdá se, že se už nepoužívá.

Komise Evropského společenství používala od roku 1973 symbol pozůstávající ze stylizovaného žlutého E na modrém podkladě (**obr. 4**). Je možné, že právě toto E se stalo základem pro grafickou zkratku evropské měny - eura s použitím dvojitého přeškrtnutí podle vzoru britské libry nebo japonského jenu.

Evropská rada používá na svých dokumentech a dopisních papírech logo značně připomínající vlajku Evropské unie (**obr. 5**). Kruh hvězd je poněkud zmenšen a vklíněn do psaného malého písmene c (i když by se dalo také číst jako e). Je to začáteční písmeno Rady jak v angličtině, tak i franštině. Pod ním bývá název instituce v angličtině a franštině. V barevném provedení je podklad modrý, písmeno žluté a hvězdy do oranžova. Původně bylo toto logo vytvořeno k oslavě 50. výročí Evropské rady v roce 1999. Nad čtyřúhelníkem byly tehdy číslice "1949 **50** 1999". Rok nato figuroval ve vrchní části loga pouze letopočet "2000". Konečně 11. dubna 2000 přijal výbor rozhodnutí prodloužit užívání loga a prohlásit je za oficiální značku organizace. Logo nenahrazuje evropskou vlajku (ta je společná pro Evropskou radu i pro Evropskou unii). Používá se v hlavičce dokumentů sekretariátu Evropské rady.

O budoucnosti EU jednal pod předsednictvím bývalého francouzského prezidenta Valéryho Giscarda d'Estaing tzv. Evropský konvent. To však na symboly nebude mít vliv.

Poznámka:

Hranaté závorky v citátech jsou autorovy doplňky.

Literatura:

- (1) Göldner, Markus: Politische Symbole der europäischen Integration. Rechtshistorische Reihe Band 62. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 1988. Příloha 1.6
- (2) Harmignies, Roger: Le drapeau européen, in: Vexilla belgica, roč. 1983, s. 76-99.
- (3) Moussaults's lexicon van vlaggen en wappens, Antwerpen 1980, s.184.
- (4) Překresleno dle Louda, Jiří: Flaggen und Wappen der Welt von A-Z, Gütersloh: Bertelsmann, 1972.

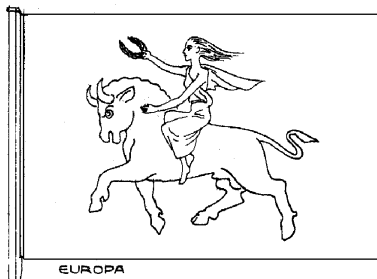
Jiří Tenora

ZAJÍMAVÉ NÁVRHY NA VLAJKU EVROPY

Vlajka Evropy nemohla vzniknout na základě historického znaku, dávných livřejí nebo kokard. Vždyť jde o světadíl, který nikdy předtím neměl společný symbol. Někdo může namítnout - a co ženská postava na hřbetě býka podle starořecké legendy? Byla to princezna Evropa, sestra Kadmose, zakladatele Théb. Zamilovaný Zeus v přestrojení za bílého býka ji unesl z Malé Asie do Řecka, na ostrov Krétu. Stala se matkou Minose, Rhadamanta a Sarpedona. Symbol však nic neříká tomu, kdo neprodělal klasické gymnazijní vzdělání, a tak emblém nikdy nenabyl celoevropské věhlasnosti. Navíc je tu ne příliš známý omyl spočívající v tom, že jméno našeho kontinentu nepochází od oné bájně krasavice, ale z asyrského "ereb", což odpovídá pojmu tmavý, tedy správný přívlastek pro kontinent, za nímž zapadá slunce. Pojmenování po thébské princezně vzniklo průběhem

času asi jako zvuková asociace. Princezna nebyla unesena na Krétu, aby dala celému světadílu jméno (**obr. 1**).

Bylo proto nutno teprve vytvořit společný symbol a v tom spočívala hlavní potíž. Paul Henri Spaak, druhý předseda poradního shromáždění Evropské rady v letech 1949-

Obr. 1 Návrh W. G. Cramptona na vlajku Evropy podaný na 11. mezinárodním vexilologickém kongresu v Madridě v roce 1985. Návrh se přidržuje starořecké legendy a zobrazuje na zeleném listu dvě bílé figury – Evropu na hřbetě božského býka. O tomto návrhu se však v evropských oficiálních orgánech nikdy nejednalo (1).

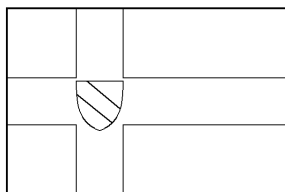
1951, to výstižně vyjádřil slovy (2): "Jde o zdánlivě jednoduchou otázku, ve skutečnosti ale nanejvýš delikátní. Patří do skupiny problémů, na kterých si můžete vylámat zuby. Máte naspěch? Snad máte pravdu, ale tady je třeba spěchat pomalu."

Sešel se velký počet návrhů, takže komise procedur a privilegií byla nucena je redukovat na přijatelný počet. V notě generálního sekretariátu Evropské rady zn. AS/RPP /3/ 13 ze dne 15. října 1951 (2) se uvádí 12 návrhů se stručným komentářem. V podkladech, které jsem měl k dispozici, chybějí přílohy (barevná vyobrazení návrhů), a dotaz v Bruselu nepřinesl žádaný výsledek. Nicméně stojí za to se zabývat alespoň částečně dokumentovanými kresbami, které jsou ozvěnou tehdejšího uvažování. Je to také cvičení pro čtenáře, jak by se stavěl k

jednotlivým obrázkům a k odůvodnění jejich symboliky.

1. Vlajka Evropské parlamentní unie podaná hrabětem Coudenhove-Kalergim (viz článek Snahy celoevropských hnutí a jejich vlajky), v průběhu jednání pak stažená z jednání.

2. Zelený kříž na bílém listu. Namítalo se však, že vlajka s převládající bílou barvou je příliš vystavena ušpinění. Karel Schwarzenberg navrhl podobně řešení, ale se žlutým křížem na červeném listu, což mělo odpovídat zjednodušenému labaru císaře Konstantina. Konečně člen generálního sekretariátu navrhl zelený list připomínající standartu věnovanou papežem Lvem XII.

R/W/V/W

Obr. 2

Karlu Velikému u příležitosti jeho korunovace. List měl být doplněn červeným křížem (krev prolitá za bratrovražedných válek) žlutě lemovaným (jako symbol křesťanského světa a Vatikánu).

3. Po stažení návrhu č. 1 doporučoval hrabě Coudenhove-Kalergi bílou vlajku se svatojiřským křížem, což však nemohlo být přijato, poněvadž je to vlajka Anglie, známá od doby první křížové výpravy.

4. Návrh připomíná návrh č. 2, zelený kříž na bílém listu, je však doplněn ve středu kříže znakem města Štrasburku, města, kde se protínají hlavní dopravní cesty Evropy

(stříbrný štít s červeným kosým pruhem) (**obr. 2**). Znak měl být vyhrazen vysokým představitelům parlamentu, výboru ministrů a generálního sekretariátu, např. pro jejich automobilové vlajčky. Kromě toho měl nést střed kříže případně symbol evropských specializovaných institucí.

5. Bílá vlajka se zeleným ondřejským křížem. Barvy Evropského hnutí jsou zachovány, ondřejský kříž platí za jeden z nejstarších a nejpobulárnějších evropských symbolů, jako např. burgundský kříž, znak "Západního velkovévodství".

6. Manného návrh kombinuje barvy všech vlajek Rady podle četnosti jejich výskytu. Čtyři vodorovné pruhy, modrý, zelený, žlutý a černý, jsou u žerdi překryty bíločerveným klínem. Barvy trojúhelníku připomínají barvy Strasburku (**obr. 3**).

7. Negativ vlajky USA, při čemž počet hvězd je přizpůsoben počtu evropských členských států. Nebyl to negativ v pravém smyslu slova, nýbrž bílé hvězdy na červeném poli a modrobílé pruhy.

8. Vodorovné pruhy modrý nad červeným jsou vlastně písmeno E mezinárodního signalizačního systému. Barvy měly představovat konzervativní a pokrokové směry zastoupené v evropských parlamentech.

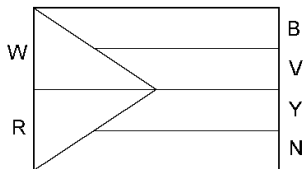
9. Bílá hvězda na kruhovém poli (**obr. 4**). Barvy kruhového pole a listu se nepodařilo zjistit, pravděpodobně byl kruh červený a list tmavomodrý. Hvězda měla připomínat armády, které osvobodily Evropu v letech 1944-1945. V čistě západoevropském stylu měl autor na mysli jen armádu USA, jako by Rudá armáda na osvobození neměla nejmenší podíl.

10. Autor (R.Harmignies) chtěl vytvořit "evropský kříž" na způsob kříže lotrinského či maltézskeho. Vyobrazení viz článek Snahy celoevropských hnutí a jejich vlajky, obr. 5.

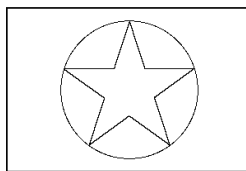
11. Na červeném poli představujícím pokrok je ruka jako znak věrnosti a slunce jako znak spravedlnosti a naděje. Kresba už neexistuje.

12. Na bílém listu 15 zelených hvězd (tři řady po pěti hvězdách). Byl to návrh předního francouzského vexilologa Luciena Philippa.

Zdá se, že žádný z těchto návrhů neměl správnou symboliku, takže nikoho z komise nedovedl nadchnout. Vedle těchto návrhů byl vzat také zřetel na zajímavý návrh, který podal v prosinci 1951 Salvador de Madariaga (3). Vlajka měla symbolizovat Evropu a nic jiného než Evropu, byla jednoduchá a snadno vysvětlitelná a konečně názorně ukazovala jak

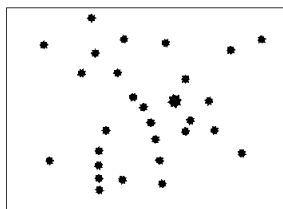

Obr. 3

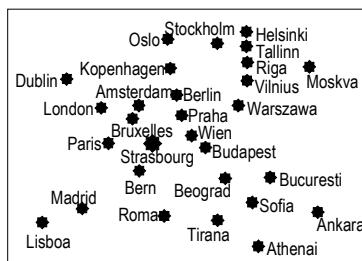
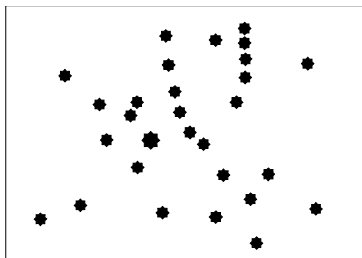
W/R/B/?

Obr. 4

Obr. 5 Madariagův návrh vlajky pro Evropskou radu, jak je otištěn v Göldnerově knize (1)

jednotu, tak i pestrost kontinentu (**obr. 6 a 7**). Na modrém listu měla být znázorněna ve tvaru žlutých osmicípých hvězd hlavní města evropských států podle stavu v roce 1938, upřesňují, před zábořem Rakouska. Štrasburku jako místu evropského parlamentu

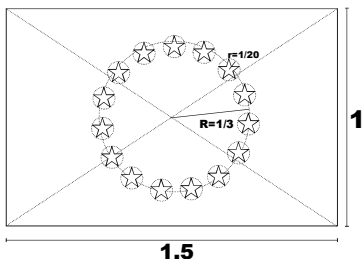

Obr. 6 a 7 Vlajka podle Madariaga ve správné poloze (nahore). Dole pak pokus o přiřazení názvu hlavních měst k jednotlivým hvězdám.

příslušela větší hvězda. Proč jsou osmicípé? Je to počet hlavních směrů větrné růžice. Uskupení hvězd by bylo přirozené, odpovídající zeměpisné skutečnosti. Nejsou naznačena ani pobřeží, ani státní hranice, což má zvyšovat symboliku sounáležitosti. V uvedené knize (2) je zobrazen návrh vlajky vzhůru nohama (**obr. 5**), takže se čtenář marně snaží identifikovat hlavní města. Ve správné poloze je možno rozeznat u žerdi, shora dolů, Dublin, Londýn, Paříž, Madrid a Lisabon. Ve vlající části pak Helsinky, Tallinn, Rigu, Vilnius, Varšavu, vpravo od nich Moskva. Prahu by mohla znázorňovat čtvrtá hvězda prostřední řady, po Oslu, Kodani a Berlínu. Že chybí Andorra, San Marino, Vatikán, Vadúz nebo svobodné město Gdaňsk, ani příliš neudivuje. Ale Lucemburk? To už by bylo možno považovat za závažnou chybu. Na dotaz jsem dostal z Bruselu odpověď (4), že v archívech žádné vysvětlení této vynechávky není k nalezení. Asi se návrh posuzoval příliš povrchně (v podstatě šlo hlavně o celkový estetický dojem) a jednotlivosti, tj. která hvězda měla představovat které hlavní město, prostě nikoho nezajímaly. Na druhé straně je na vlajce blízko dolního cípu Ankara, i když

leží v Asii. Předmostí u Istanbulu je součástí Evropy a podle této logiky patří tedy i celé Turecko do Evropy.

Barvy dnešní vlajky tu byly, symbolika hvězd je však příliš obrácená do minulosti.

Obr. 8 Návrh s patnácti hvězdami propadl z politických důvodů.

Byla tu sice dobře pochopitelná snaha, aby například baltské státy neupadly do zapomenutí. Ale měla hned několik nevýhod. Výroba vlajky by (kromě tištěných vlajek) nebyla snadná, její symbolika není na první pohled patrná, určení, kde je vlastně horní a kde dolní lem, je těžké (jak to dokládá citovaná publikace). Tehdejší Moskvu by taková vlajka mohla jen popudit, i když prý jeden žurnalista při pohledu na návrh vlajky zvolal: "Co to má znamenat? Snad veliký Sovětský svaz?" Dá se předpokládat, že obraz by byl trvalý, a tudíž by se asi vlajka nemusela měnit podle současné situace na politické

mapě Evropy. Pochybuji však, že by se občané mohli s ní ztotožňovat, je přes svou

zdánlivou jednoduchost (pouze dvě barvy, pouze jeden grafický prvek) přece jen příliš složitá svou strukturou. Ale Madariaga má nespornou zásluhu v tom, že jeho návrh dal dalším diskusím směr: modrý list a na něm žluté hvězdy. Další návrh podaný dodatečně Němcem žijícím v Japonsku byl podobně řešen, ale neměl jakoukoliv naději na úspěch. Na modrém listu byla totiž velká žlutá hvězda a to byla vlajka Belgického Konga.

Poradní shromáždění přijalo o vlajce 25. září 1953 toto rozhodnutí (**obr. 8**):

"Heraldický popis: Modrý list s kruhem patnácti zlatých hvězd, jejichž cípy se nedotýkají.

Symbolický význam: Na nebesky modrém pozadí jsou hvězdy představující členy Evropské rady rozloženy do kruhu na znamení jednoty.

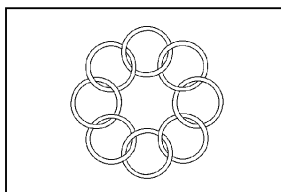
Geometrický popis: Délka vlajky se rovná jedenapůlkrát její výšce. Poměr 3 ku 2 odpovídá poměru stran vlajek většiny členů Rady. Hvězdy tvoří kruh, jehož střed se nachází v bodě, kde se protínají úhlopříčky čtyřúhelníku vlajkového listu. Poloměr kružnice se rovná 1/3 vlajkové výšky. Střed hvězd leží na kružnici. Všechny hvězdy jsou rozloženy visle, to znamená jedním cípem nahoru a dvěma cípy opřenými o pomyslnou kolmici k žerďovému lemu."

Návrh byl dobře myšlen, měl však jednu vadu, na kterou hned upozornili zástupci Spolkové republiky Německo. Rada měla skutečně patnáct členů, ale jeden z nich bylo Sársko se statutem přidruženého státu. Němcům se řešení nelíbilo, protože Sársko nepovažovali za nezávislé. Později sárské obyvatelstvo v referendu potvrdilo, že Sársko nechce být samostatným státem, načež se stalo německou spolkovou zemí.

Jako protinávrh se objevila kresba modrého listu s osmi do sebe zaklesnutými žlutými prstenci (**obr. 9**). Návrh neměl dlouhého trvání a téměř okamžitě propadl. Příliš připomínal olympijské kruhy. Někdo v nich viděl kovový řetěz, okovy, a tudíž symbol otroctví, jeden Ital dokonce telefonní číselník.

A tak se celá věc vrátila k projednání radě ministrů. Dva návrhy tvořily podklad jednání. Oba se přidržely modré barvy a "zlatých" hvězd. V jednom návrhu byly hvězdy rozloženy do kříže, v druhém do kruhu. Jejich počet byl redukován na dvanáct a toto číslo mělo zůstat nadále neměnné. (6)

Ve známé vexilologické publikaci (7) jsem našel značku s podtitulkem "Emblém Evropského hospodářského společenství" (**obr. 10**). Je to zjednodušené znázornění zeměkoule (rovník a tři poledníky) s černou tečkou mezi rovníkem a severním pólem

Y/B

Obr. 9 Návrh vlajky chtěl zdůraznit myšlenku solidarity. Byl zamítnut, protože příliš připomínal kovový řetěz, tedy symbol otroctví (5).

2. European Economic Community's Emblem

Obr. 10 Výmysl I.O. Evanse?

naznačující umístění Společenství ve světě. Je to asi autorův výmysl, protože jsem takovou kresbu nikde jinde neviděl, a ani Evropská rada, ani Evropská unie ji neznají. Určitě nefigurovala na žádné vlajce.

Poznámky a literatura:

- (1) Crampton, William G.: Theoretical aspects of a Flag for Europe. In: Comunicaciones XI congreso internacional de vexilología Madrid 26-31 de mayo 1985. Barcelona: Sociedad Española de Vexilología, 1987, s. 315-321.
- (2) Göldner, Markus: Politische Symbole der europäischen Integration. Rechtshistorische Reihe Band 62. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 1988.
- (3) Salvador de Madariaga y Rojo (1886-1976), od r. 1931 španělský velvyslanec ve Washingtonu, v letech 1932-1934 v Paříži, do r. 1936 hlavní delegát Španělska ve Společnosti národů v Ženevě. Od onoho roku, po nastolení Frankovy diktatury, v exilu v Londýně. Po 2. světové válce byl znám jako spisovatel a řečník. Pro své zásluhy o evropskou jednotu byl v r. 1973 vyznamenán cenou Karla Velikého města Cáchy.
- (4) E-mail Tima Lisneye (Evropský parlament) ze 4.7.2003.
- (5) Harmignies, Roger: Le drapeau européen, in: Vexilla belgica, 1983, s. 76-99.
- (6) Tenora, Jiří: Vlajka Evropské unie, *Vexilologie* č. 132, s. 2492-2497.
- (7) Evans, Idrisyn Oliver : The Observer's Book of Flags, London : Warne, 1975.

Jiří Tenora

JAK SPRÁVNĚ VYVĚŠOVAT VLAJKU EVROPSKÉ UNIE ?

(Poukaz na problémy a pokus o stanovení pravidel)

Za normálních okolností není těžké určit preferenci při vyvěšování dvou nebo i více různých vlajek, ať už na stejné úrovni suverenity nebo na různých stupních správní struktury. Vlajka Evropské unie zanáší do těchto poměrně jasných a jednoznačných pravidel úplně cizí prvek. A žádná z publikací, které mám k dispozici, se tímto problémem nezabývá. Zdá se, že problém není právě lehký, protože ani Evropská unie se dosud nepokusila stanovit pravidla, jak mi bylo úředně potvrzeno.

Evropská unie není ani suverénní, ani spolkový stát jako například Ruská federace, která se skládá ze "subjektů", tj. území s různě širokou autonomií, republik, krajů, oblastí a autonomních okruhů. Je to organizace některých evropských států majících několik společných orgánů, jako je Rada EU, Evropský parlament, Komise a Evropský soudní dvůr. Je to útvar podobný, ale naprosto ne identický jiným nadnárodním organizacím, jako jsou Spojené národy nebo Organizace amerických států. V dopise z 1. července 2003 mi napsal Giovanni Palmieri, vedoucí úřadu právního poradenství a smluv generálního sekretariátu (1): "*Evropská unie je podle názoru většiny pozorovatelů právní osobou ve smyslu mezinárodního práva a bude jí na každý pád po dokončení procesu revize smluv. Statut právní osoby však z Unie ještě nedělá stát. Rovněž není porovnatelná ipso jure s mezinárodní mezinárodní organizací. Jinými slovy právní osoba a právní statut jsou dva odlišné problémy: Vyřešení problému právní osoby je snadnější než problému právního státu*".

Jednou z hlavních vexilologických zásad je naprostá priorita vlastní národní (státní) vlajky před všemi ostatními. Tato zásada by neměla znát výjimky. Problém spočívá v tom, že mnozí činitelé určující způsob vyvěšení různých vlajek, v tom i Evropské unie, si neuvědomují její postavení ze státoprávního hlediska. Považují ji za entitu nadřazenou suverénním státům a tím se v mnoha případech dopouštějí chyby.

Každá státní správa (až snad na trapasličí státy) má členitost o několika úrovních. Nižší úrovně nejsou případ od případu zcela srovnatelné už kvůli různému označení a různému rozsahu pravomocí. Dají se ale stěsnat do tří nebo čtyř úrovní podle jejich územního rozsahu bez ohledu na jejich pojmenování. Čím menší území, tím nižší administrativní úroveň a tím i méně pravomocí.

Stratifikaci lze znázornit přibližně takto:

- nejvyšší úroveň za všech okolností: vlastní stát,
- 1. nižší úroveň: cizí stát,
- 2. nižší úroveň: kraj, spolková země, provincie, prefektura...
- 3. nižší úroveň: okres, hrabství...
- 4. nižší úroveň: obec (město, vesnice), která může mít další nižší úrovně.

Tyto úrovně určují celkem jednoznačně prioritu při vyvěšování vlajek bez ohledu na to, jde-li o unitární či federativní stát. Na stejné úrovni platí ovšem jiná pravidla. Při větším počtu vyvěšených vlajek je třeba ještě rozlišit, je-li jejich počet lichý nebo sudý, jedná-li se o velký počet vlajek, jsou-li rozloženy v přímce nebo do kruhu či půlkruhu, ve dvou řadách jako špalír, v několika řadách atp.

Otázka zní, do které meziúrovně se má zařadit Evropská unie? Není nadřazena státu ani vlastnímu, ani cizímu, ale přece jen svou důležitostí, významem a politickou vahou je něco víc než kraj, provincie či spolková země. Evropská unie je z vexilologického hlediska na nižší úrovni než suverénní stát, ale na vyšší úrovni než nejvyšší územní celek v rámci nezávislého státu.

V praxi se vlajky mnoha úrovní vyvěšují jen velice zřídka. Zdá se, že půjde skoro vždycky o dvě oblasti, které se příliš neprolínají. Na jedné straně je tu oblast "státní", to znamená národní (státní) vlajky až asi do 2. úrovně, nejen před budovami státního charakteru, nýbrž i třeba před hotelem (na počest hostů ze zahraničí), na druhé straně oblast "municipálně soukromá", jak je zvykem ji vídat před radnicí nebo sídlem soukromé organizace.

Protože neexistují pravidla platná pro celou Evropskou unii a protože jsou často mylně vlajky pokládány spíš za dekorační prvek než za symbol určité moci, je praxe nesmírně různorodá a přitom často dobře odůvodnitelná nebo aspoň vysvětlitelná.

Německo je součástí Evropské unie od počátku. Je oprávněné se domnívat, že má už jisté zkušenosti s vyvěšováním modré vlajky se žlutými hvězdami. Jako příklad tu uvedu jeden paragraf (2) z nařízení berlínského senátu o vyvěšování vlajek na veřejných budovách a dopravních prostředcích z 24. února 2003.

"§ 4

Způsob vyvěšování

(1) *Při pohledu na budovu zvenčí se vyvěšuje vlevo evropská vlajka, uprostřed spolková vlajka a vpravo zemská vlajka. Služebny země Berlín splňující převážně výsostné úkoly mohou vyvěsit všeobecnou služební vlajku místo zemské. Stojí-li před budovou pouze dva stožáry, upustí se od vyvěšení evropské vlajky.*

(2) *Vedle vlajek vyvěšovaných podle odstavce 1 je dovoleno vztyčit mezi vlajkami Evropy a spolkové republiky i jiné výsostné vlajky, pokud to odůvodňuje zvláštní přležitost a senátní správa vnitřně dá souhlas.*

(3) *Při vyvěšení vlajek v obvodě může být vztyčena obvodní vlajka vpravo od spolkové a zemské.*

(4) *Jsou-li k dispozici pouze dva stožáry, vyvěsí se v Den Evropy evropská vlajka na obou stožárech."*

K pochopení textu je třeba několika vysvětlivek. Především je třeba mít na mysli, že je to nařízení pro spolkovou zemi Berlín, nikoliv pro spolkovou republiku. Spolkovou vlajkou se tu myslí vlajka Spolkové republiky Německo, všeobecnou služební vlajkou se rozumí služební vlajka země Berlín (podélné pruhy v barvách červená, bílá a červená v poměru 1:3:1, s celým znakem uprostřed, černý medvěd v bílém štítu se žlutou listovou korunou - na rozdíl od zemské vlajky, která uprostřed ukazuje pouze heraldické zvíře). Den Evropy se slaví 5. května; je to den, kdy v roce 1949 zástupci deseti států (Francie, Velké Británie, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko, Dánsko, Norsko, Švédsko, Irsko a Itálie) podepsali v Londýně statut Rady Evropy.

Země Berlín jako každá jiná země spolkové republiky se považuje za stát, mezi výsostné úkoly patří činnost sněmovny a senátu (vlády) a jejich orgánů. Jiná zařízení jako školy, dopravní podnik nebo městská tiskárna samozřejmě nemají výsostný charakter.

Podle odstavce 3 se vyvěšuje zemská vlajka uprostřed, spolková vlevo a vlajka městského obvodu vpravo při pohledu na budovu. Vlajka Evropské unie pak nepřipadá v úvahu.

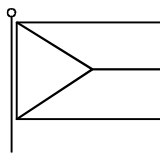
Příklady správného a nesprávného vyvěšení vlajek lze pozorovat v zemích Unie téměř každý den jak na ulici, tak i v televizi.

Před budovou sněmovny spolkové země Berlín jsou tři stožáry a na nich zleva při pohledu na budovu vlajka německá, berlínská a Evropské unie. Dává se tu přednost berlínské, protože jde o berlínskou instituci. Na střeše budovy vlaje pouze berlínská. V zasedací síni sněmovny je průčelí vyzdobeno třemi prapory ve svislé poloze, zleva německý prapor, uprostřed berlínský zemský a vpravo prapor Evropské unie, tedy podobně jako před budovou. Před budovou radnice v Berlíně Kopníku (Köpenick) jsou vyvěšeny tři vlajky: vlajka Evropská unie je uprostřed dvou vlajek městské části. Posudek: Pochybené. Je totiž otázka, co tam vlastně dělá vlajka Evropské unie, když jde o radnici městské části, a tudíž chybějí dvě vyšší úrovně vyjádřené německou a berlínskou vlajkou? Navíc je to v jasném rozporu s odstavcem 3 výše uvedeného paragrafu.

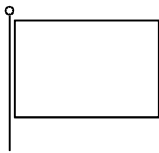
V německé televizi lze často vidět tento výjev při tiskové konferenci spolkového kancléře. Za pultem vlevo (při pohledu z hlediště, kde sedí novináři) je státní host, vpravo pak spolkový kancléř. Kurtoazie mu přikazuje, aby host z Evropské unie byl po jeho pravici. A vlajky na mírně skloněných žerdích za nimi zaujmají stejnou pozici, při čemž vlajka Evropská unie je uprostřed, hlavně asi z estetických důvodů. Posudek: Správně by měla být vlajka Spolkové republiky uprostřed, tj. na nejčestnějším místě, vlajka hosta druhá v pořadí, tedy vlevo při pohledu z hlediště, a konečně vlajka Evropské unie na třetím místě, tedy vpravo.

Jiné řešení podobného případu našli ve Washingtonu před Bílým domem. U řečnických pultů bylo např. dne 24. září 2003 při státní návštěvě Gerharda Schrödera vidět toto uspořádání (viděno z hlediště): vlevo spolkový kancléř, vpravo americký prezident, tedy jak se sluší a patří. Ale za každým z nich bylo na skloněných žerdích po dvou vlajkách, vlevo vlajka USA, vpravo vlajka SRN. Aktéři v první řadě stáli podle pravidel lidské kurtoazie (host po pravici hostitele), za nimi vlajky ve vexilologicky správném pořadí (napřed vlastní národní vlajka, pak teprve vlajka cizího státu).

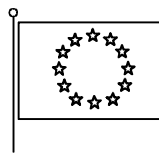
Správné vyvěšování vlajek v České republice je možno dokumentovat tímto přehledem, ve kterém znamená:

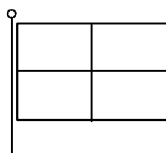
vlajku České republiky

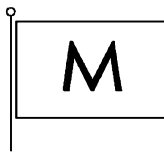
vlajku cizího suverénního státu

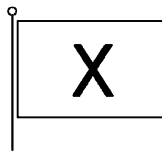
vlajku Evropské unie

krajskou vlajku v ČR

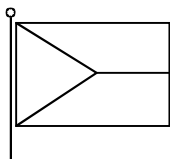

vlajku městskou

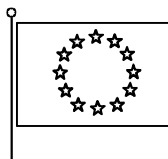

vlajku soukromou (hotelu, organizace...).

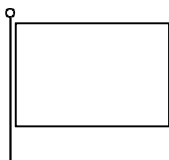
Znázorním tu neobvyklejší případy použití vlajek v kombinaci s vlajkou Evropské unie, stojí-li pozorovatel před budovou, před níž jsou vztyčeny vlajky:

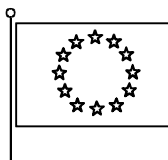
1.

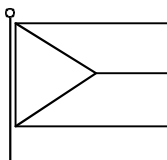
2.

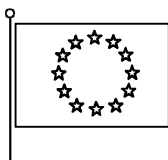
2.

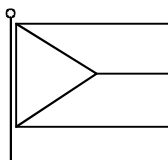
1.

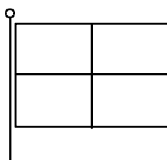
3.

1.

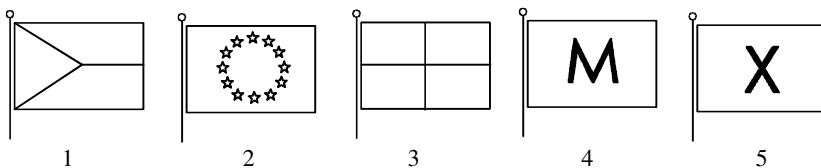
2.

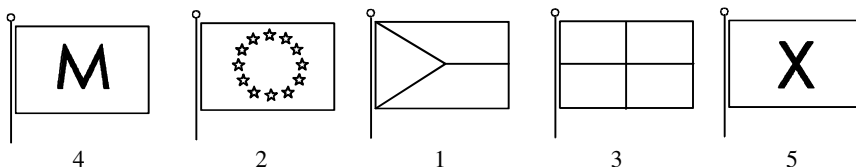
3.

U tří stožárů spočívá určitý problém v tom, že je možné preferenci určit i zleva, tedy v pořadí 1 - 2 - 3 místo 2 - 1 - 3.

Před hotelem nebo sídlem jiné organizace je analogicky možné buď toto uspořádání:

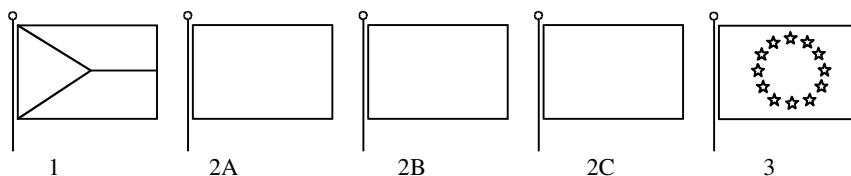

nebo toto:

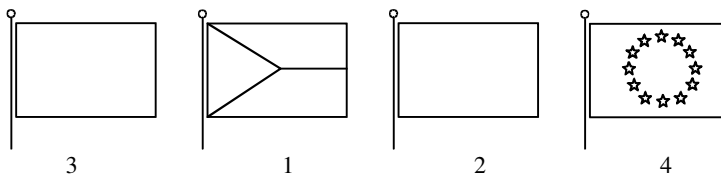
Toto uspořádání odpovídá našemu zákonu o užívání státních symbolů ČR č. 352/2001 Sb., zatímco přecházející vychází z mezinárodních zvyklostí.

Další problém vyvstává při vyvěšení vlajky Evropské unie a většího počtu cizích národních vlajek, ať už členských nebo nečlenských států Unie, v jedné řadě. Podle mezinárodních pravidel patří do řady jako první vlajka České republiky, pak vlajky cizích států podle příslušné abecedy (české, anglické nebo francouzské dle okolností) a nakonec vlajka Unie.

Podle výše zmíněného českého zákona však česká vlajka musí být umístěna opět uprostřed a vlajky ostatních států v abecedním pořadí podle české abecedy od středu ke krajům střídavě vlevo a vpravo. Vlajka EU je v tom případě poslední vpravo.

V případě sudého počtu vlajek platí, že česká vlajka musí být umístěna v prostřední dvojici vlevo, tedy takto:

Pro případ vyvěšení většího počtu státních vlajek a vlajky EU je tento postup stanovený zákonem nevhodný a doporučuje se použít výše zmíněných mezinárodních pravidel.

Ideální je rozložení do kruhu, kde začátek a konec jsou identické a kde by se vlajka Unie dostala na čestné místo, aniž by se porušilo pravidlo vyslovené v třetím odstavci tohoto příspěvku.

Článek je pokusem dát odpověď na složitou otázku. Bude pravděpodobně hodně dlouho trvat, než Evropská unie přistoupí na přijatelné a právně plně podložené řešení.

Literatura:

(1) Dopsis Giovanni Palmieriho z 1. července 2003.

(2) Verordnung über die Beflaggung öffentlicher Gebäude und Verkehrsmittel (Beflaggungsordnung) vom 24. Februar 2003.

VEXILOLOGICKÁ LITERATURA

Státy světa (mapy – státní symboly – základní údaje – obyvatelstvo – hospodářství – státní zřízení – historie – hlavy států). Havlíčkův Brod: Fragment, 2001. 424 s. Cena 495 Kč

Na přelomu března a dubna 2001 se objevila na knižních pultech další publikace obsahující barevná vyobrazení vlajek a nezávislých států. Jedná se o polskou publikaci *Słownik szkolny - Państwa świata* z r. 1998, kterou do češtiny přeložila Alexandra Sedunková. Podle vydavatele je určena především studentům, pedagogům i všem ostatním zájemcům o politický zeměpis a dějiny světa. Nezkoumal jsem ani tak stránku textovou jako spíše vzhled státních znaků a vlajek a jsem hluboce zklamán tím, co se může dostat na knižní trh. Takové množství chyb se snad v žádném jiném díle obsahujícím vexilologické a heraldické informace neobjevuje.

V mnoha případech jsou reprodukovány pouze černobílé kresby státních znaků (Afgánistán, Demokratická republika Kongo – býv. Zaire, Marshallovy ostrovy, Palau). Nepřesné či zastaralé kresby znaků se vyskytují v případě Alžírsko (štítek v podobě vlajky s emblémy „džím“), Arménie (stará kresba znaku), Belgie (malý znak nepřesně nakreslený), Bhútán (barevný znak), Bosna a Hercegovina (štítek s liliemi používaný do r. 1998), Burkina Faso (znak z r. 1984), Etiopie (podle sdělení R. Klimeše je jako státní znak uveden znak oblasti Harer), Chorvatsko (chybí červená výplň koruny), Jižní Afrika (znak užívaný do r. 2000), Kambodža (plášť s pohárem a dýkami je modrý), Kanada (chybí stuha řádu Kanady), Libanon (kmen cedru je hnědý), Madagaskar (podklad je bílý, nikoliv žlutý či zlatý), Mali (pečeť užívaná do r. 1981), Maroko (příliš tmavá barva červeného pole štítu s pentagramem), Mongolsko (nepřesná kresba lotosu a spodní části štítu), Myanmar (barevná kresba, ač má být pouze černá a bílá), Paraguay (stará podoba znaku – lící strana), Peru, Portugalsko, Řecko (lístky vavřínových ratolestí jsou kresleny zlatě), Slovensko (netypicky široký štítek), Švédsko (znázorněn pouze malý znak), Švýcarsko (tvar štítu), Tádžikistán (chybí červené desky knihy), Tunisko (zlatý štítek), Turkmenistán (nezvyklá barva kobercových vzorů).

Daleko horší je podoba zobrazených vlajek. Nesprávné poměry stran u některých vlajek je jen maličkost oproti vlastním kresbám. V případě vlajky Ázerbajdžánu je místo zeleného

spodního pruhu jakýsi fialovohnědý, u vlajky Bahamského společenství žlutá barva prostředního pruhu prosvítá až do černého žerďového klínu. Bosna a Hercegovina mají vyobrazenou bílou vlajku se znakem s liliemi, užívanou do r. 1998, Libanon má kresbu cedru s hnědým kmenem, u Moldavska je na vlajce kolem znaku jakási bílá kontura, předěl polí vlajky Portugalska pod štítem je bílý, nikoliv červený a zelený. V případě Tuvalu je uvedena vlajka s pruhy a klínem užívaná v letech 1995 – 1997, červený pruh vlajky Vanuatu je příliš tmavý. Zcela běžné je pak vyobrazení řady vlajek beze znaků. Největší šok zažije vexilolog, prohlédne-li si kresbu vlajky Dominického společenství. Něco tak hrozného snad nikdo z nás ještě neviděl: červený kotouč s papouškem a hvězdami je dodatečně dotištěn, resp. přitištěn tak, že překrývá i spojnice ramen tříbarevného kříže a zasahuje do zeleného listu vlajky!

Kresby znaků v mnoha případech na mě působí dojmem, že byly převzaty z publikace D. Vissera *Flaggen, Wappen, Hymnen*.

Z výše uvedených recenzí vyplývá pro vexilologa jediný závěr: publikaci v žádném případě nekupovat. Jde totiž o vyhozené peníze. -Žf-

Zuzana Rusínová: *Státy světa*. Olomouc: Alda, 2000. 296 s. formátu 5 x 7 cm, cena 29 Kč, ISBN 80-85600-80-3

Kolibří vydání přehledů nezávislých států světa, na jehož obalu je přes část mapy světa rozhozeno 16 vlajek. Ale pozor – knížечka nemá s vlajkami nic společného! Naopak – z těch 16 dvě jsou chybné, některé další mají nesprávné barevné odstíny a navíc se mezi vlajky samostatných zemí dostalo Portoriko, o němž se v příručce nepíše. Im

Autor hlavních článků:

Ing. Jiří Tenora (Jiri.Tenora@t-online.de), Preussenstr. 20 B, D-12524 Berlin, SRN

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) – the journal of the Vexillological Club, CZ-130 00 Prague 3, Pod lipami 58, The Czech Republic. Editor-in-chief Aleš Brožek. Editorial Board A. Brožek, J. Eichler, P. Exner, P. Fojtík, J. Hubka, J. Martykán, L. Mucha, Z. Svoboda and J. Tenora. Artwork Petr Exner and Jiří Tenora. English translations Jaroslav Martykán.

April 2004

No. 132

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) - zpravodaj Vexilologického klubu, 130 00 Praha 3, Pod lipami 58. Výkonný redaktor ing. Aleš Brožek. Toto číslo připravila redakční rada ve složení ing. A. Brožek, mgr. J. Eichler, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík, J. Hubka, ing. J. Martykán, doc. dr. L. Mucha, CSc., dr. Z. Svoboda a ing. J. Tenora. Výtvarně spolupracoval ing. P. Exner a ing. J. Tenora. Anglické překlady ing. Jaroslav Martykán.

Duben 2004

č. 132

OBSAH:

SLOVO ÚVODEM	2491
VLAJKA EVROPSKÉ UNIE	2492
SNAHY CELOEVROPSKÝCH Hnutí A JEJICH VLAJKY	2497
ETAPY VYTVÁŘENÍ EVROPSKÝCH ORGANIZACÍ A JEJICH VLAJKY	2500
ZAJÍMAVÉ NÁVRHY NA VLAJKU EVROPY	2503
JAK SPRÁVNĚ VYVĚŠOVAT VLAJKU EVROPSKÉ UNIE ?	2508
VEXILOLOGICKÁ LITERATURA	2513

CONTENTS:

FOREWORD	2491
THE EUROPEAN UNION FLAG	2492
PAN-EUROPEAN IDEALS AND FLAGS	2497
THE ALL-EUROPE ORGANISATIONS AND THEIR FLAGS IN STAGE OF UNIFICATION	2500
THE REMARKABLE PROPOSALS FOR THE EU FLAG	2503
DO YOU KNOW HOW TO HOIST CORRECTLY THE EU FLAG ?	2508
BOOK REVIEWS	2513

ISSN 1211-2615